

Best practice vedrørende afvikling af derivater, anvendelse af risikoreducerende teknikker og indberetning til handelsregistre

1. Opsummering

Finanstilsynet foretog i foråret 2017 en temaundersøgelse i udvalgte banker om afvikling af afledte finansielle instrumenter (derivater), med særlig fokus på håndteringen af standardiserede derivater. Et derivat er et finansielt instrument, hvis værdi afhænger af udviklingen i et underliggende aktiv – eksempelvis aktier, obligationer, valuta eller lignende. Derivater anvendes af bankerne som et led i deres risikostyring og servicering af deres kunder og er et væsentligt risikoområde for bankerne, da det indebærer en række risici såsom modpartsrisiko og operationel risiko.

Undersøgelsen havde fokus på, om afviklingen af derivater håndteres betryggende, herunder om afviklingen foretages uafhængigt af disponerende enheder, og om der er en passende systemunderstøttelse af afviklingen. Herudover omfattede undersøgelsen de daglige processer for udveksling af sikkerheder i relation til handel med derivater samt bankernes anvendelse af risikoreducerende teknikker for derivater, der handles bilateralt. Endelig omfattede undersøgelsen bankernes løbende opfølgning på indberetningen af handelsdetaljer om derivater til handelsregistre.

Udover efterlevelse af lovgivningens krav, har Finanstilsynet observeret best practice inden for de omfattede områder. Finanstilsynets observationer er anført nedenfor.

2. Best practice ift. afvikling af derivater

Fejl i afviklingen af handler kan medføre store operationelle tab og omdømerisici for bankerne. Det er derfor vigtigt, at bankernes afvikling fungerer betryggende, herunder at der er en passende systemunderstøttelse.

Den stigende betydning af derivater på det finansielle område og erfaringerne fra den finansielle krise, har øget kravene til styringen på området. Dette har betydet, at udviklings- og driftsopgaverne i back office-funktionerne er blevet mere komplekse, hvilket har betydet, at der ansættes flere med en mere analytisk baggrund.

I relation til afviklingen af derivater er det best practice, at der er fuld systemintegration mellem handels- og afviklingssystemer for de derivater, hvor institutionerne har størst handelsomfang. Ved fuld systemintegration til understøttelse af afviklingen mindskes omfanget af manuelle processer. Hermed reduceres også risikoen for operationelle fejl og tab som følge heraf.

Hvor der ikke er fuld systemintegration mellem handels- og afviklingssystemer foretages en afstemning mellem handels- og afviklingssystemer efter endt handelsdag (om natten), eller der er implementeret fireøjne kontroller ved indtastning i systemerne. Herved vil eventuelle uoverensstemmelser mellem handels- og afviklingssystemer blive identificeret, og disse procedurer fungerer således som kompenserende foranstaltninger for den manglende systemintegration.

Uagtet, at der i nogle banker er fuld systemintegration mellem handels- og afviklingssystemer, er der nogle processer i afviklingen, som på nuværende tidspunkt er vanskelige at gennemføre uden manuelle processer. Dette drejer sig eksempelvis om bekræftelser af aftaler med modparter, som i nogle tilfælde foregår ved fysisk underskrift af dokumenter.

For at sikre en betryggende afvikling er det best practice, at der er en enhed i banken, der i realtid monitorerer de handler, der registreres i handelssystemerne. Denne enhed er typisk et middle office. Den løbende monitorering understøtter afviklingen ved at eventuelle fejl i registreringen af handler identificeres, inden back office påbegynder afviklingen. Hermed reduceres risikoen for operationelle fejl, og uhensigtsmæssige forsinkelser i afviklingen kan undgås.

Det er best practice, at der løbende rapporteres om driften af afviklingen til den dagligt ansvarlige for back office, f.eks. i form af statistikker med overblik over handelsomfanget i forskellige produkttyper samt antallet af afviklings- og afstemningsfejl, og rettelser i handler som følge heraf. Dette skal sikre, at den ansvarlige for området træffer beslutninger på et fyldestgørende grundlag, eksempelvis om allokering af ressourcer til området og om afdelingernes udviklingsbehov.

3. Best practice ift. håndtering af risikoreducerende teknikker og indberetning til handelsregistre

Det er vigtigt, at bankerne har procedurer for, hvordan risici ved handel med bilaterale derivater måles, overvåges og reduceres. Dette er særligt vigtigt for de derivater, der handles bilateralt (OTC), og som ikke cleares ved en central modpart¹.

EU lovgivning² foreskriver, at alle OTC-derivater, som ikke cleares ved en central modpart, skal underlægges risikoreducerende teknikker, der minimerer modpartsrisikoen. Risikoreducerende teknikker indebærer, at derivattransaktionerne skal bekræftes rettidigt, porteføljerne jævnlige skal afstemmes mellem modparterne, og det skal undersøges om porteføljerne kan komprimeres. Herudover skal bankerne have procedurer for bilæggelse af tvister med deres modparter, samt overvågning af værdien af de udestående aftaler. Hertil skal alle derivathandler indberettes til et handelsregister ('trade repositories', TR), som er datacentraler med tilladelse under EMIR til at tage imod transaktionsdata. Herfra kan tilsynsmyndigheder tilgå data og skabe overblik over omfanget af handlen med derivater.

Porteføljefafstemning og håndtering af tvister med modparter

Finanstilsynet har observeret, at porteføljefafstemningen typisk foretages som en del af bankernes daglige udveksling af sikkerheder i henhold til bankernes sikkerhedsstillelsesaftaler (CSA-aftaler). Det er således best practice at foretage porteføljefafstemningen dagligt, dog under iagttagelse af forretningsomfanget med modparterne og som minimum med frekvenserne angivet i EMIR. Ved den daglige afstemning overvåges løbende eventuelle uoverensstemmelser med modparterne. Ved uoverensstemmelser undersøges årsagen hertil samme dag, som den opstår, idet uoverensstemmelsen i opgørelsen af markedsværdien af de udestående kontrakter kan udvikle sig meget hurtigt, særligt i volatile markeder.

Porteføljekomprimering

Behovet for porteføljekomprimering vurderes løbende under iagttagelse af bankernes forretningsomfang med de enkelte modparter. Baggrunden for at foretage porteføljekomprimering kan således være bestemt af ønsker fra bankernes modparter, men kan også foretages som en del af en større komprimeringsøvelse med bankernes centrale modparter. Vurderingen af om der skal foretages porteføljekomprimering, er således ikke udelukkende baseret på lovgivningens krav om, at der skal foretages porteføljekomprimering, når antallet af udestående OTC kontrakter overstiger 500 med en enkelt modpart.

¹ En central modpart (CCP) er en virksomhed, som indtræder i handlen mellem to modparter og derved bliver køber for sælger og sælger for køber. Handlens oprindelige parter er derved ikke længere eksponeret overfor hinanden, men i stedet overfor CCP'en. Denne proces omtales som clearing.

² Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 648/2012 af 4. juli om OTC-derivater, centrale modparter og transaktionsregistre (EMIR)

Uagtet at porteføljekomprimeringen foretages med udgangspunkt i andre end de i lovgivningen fastsatte forhold, så skal lovgivningens krav observeres.

Rettidig bekræftelse

Ubekræftede aftaler udgør en risiko for bankerne, idet bankens modparter potentielt kan være uenige i aftalerne, hvormed der er en risiko for, at bankernes opgørelse af modpartsrisikoen for disse modparter ikke er korrekt. Det er derfor vigtigt, at bankernes aftaler bekræftes hurtigst muligt.

Der er generelle udfordringer i branchen med at bekræfte aftaler rettidigt, da der ikke på alle områder er indarbejdet elektronisk bekræftelse eller bekræftelse ved stiltiende accept. Der arbejdes i branchen på at implementere løsninger, der kan løse problemerne.

Det er best practice løbende at overvåge, om bankens handler bekræftes rettidigt og have rapportering om dette til den ansvarlige for området, således der er klarhed over eventuelle udfordringer hermed. Dette skal ikke mindst ses i lyset af de generelle udfordringer med at bekræfte handlerne rettidigt, som nævnt ovenfor.

Indberetning af derivathandler til transaktionsregistre

Finanstilsynet har observeret, at der generelt er udfordringer med indberette handelsinformationer til handelsregistre, hvilket ikke kun er tilfældet for danske institutter. Dette skyldes blandt andet en række tekniske udfordringer med indberetningsformatet samt omfanget af de data, der skal indberettes. Uagtet disse udfordringer er det vigtigt, at bankernes indberettede data er pålideligt, så de kan anvendes af myndighederne til at overvåge systemiske risici i derivatmarkederne.

Ansaret for TR-indberetningen har ved implementeringen af de nye indberetningskrav typisk været forankret hos IT-organisationen som en udviklingsopgave. Her har fokus været at sikre fuldstændighed og rettidighed i indberetningen til TR'erne. Herefter er ansaret for opgaven typisk overgået til en forretningsenhed, f.eks. i back office, som har ansaret for, at indholdet af indberetningen er korrekt.

Best practice på området er løbende opfølgning på, at indberetningen er rettidig og korrekt, dvs. at de påkrævede felter er udfyldte, og de rapporterede handelsdetaljer for transaktionerne er korrekte. Dette skal sikre, at data omkring bankernes anvendelse af derivater er pålidelige.

Herudover er det best practice, at kvaliteten af TR-indberetningen rapporteres til den ansvarlige for området, f.eks. ved rapportering af, hvor mange handler der afvises ved de handelsregistre, bankerne indberetter til. Dette skal sikre, at der er det fornødne ledelsesmæssige fokus på eventuelle udfordringer med indberetningen til TR'erne og datakvaliteten.